

Lời nói đầu

Khi Hitler cướp mất chú Thỏ Hồng

Đây là câu chuyện đã xảy đến với Anna, ở nước Đức, năm 1933. Nước Đức của em bắt đầu thay đổi. Ngay khi em còn chưa kịp nhận ra, tình thế đã trở nên nguy hiểm với một cộng đồng người. Và em ngỡ ngàng khi biết cha mình thuộc về cộng đồng ấy.

Em mới chín tuổi và cuộc sống của em bận rộn xiết bao, sao còn thời gian để ý tới những tấm áp phích của bọn phát xít. Nhưng lần giữa những áp phích đó là khuôn mặt của Adolf Hitler, kẻ sẽ sớm thay đổi cuộc đời bé nhỏ của em, sau đó sẽ là số phận cả châu Âu.

Anna bỗng thấy những biến động diễn ra dồn dập khiến em không sao hiểu nổi. Một ngày, cha em bất ngờ biến mất. Rồi em và anh Max bị mẹ vội vã đưa đi, bí mật và đầy cảnh giác, khỏi mọi thứ mà hai anh em biết, khỏi nước Đức.

Gia đình đoàn tụ ở nước ngoài, bắt đầu cuộc sống tị nạn từ nước này qua nước khác, kéo dài năm này qua năm khác.

Với Anna và Max, điều này nghĩa là hai anh em phải không ngừng học hỏi, làm quen những ngôn ngữ mới và con người mới, làm sao để tìm lối đi trong những mịt mờ cuồng dại nhất và thế nào là nghèo khó. Anna nhận ra rằng sống đời tị nạn cần những kĩ năng đặc biệt, và mặc cho bao hoang mang sợ hãi ban đầu, cuối cùng em vẫn tìm được cách yêu thích cuộc đời mới. Miễn là gia đình em còn bên nhau, đó là điều duy nhất đáng kể. Khi các thành viên sát cánh bên nhau, không gì là không thể vượt qua. Nhưng nếu nhờ có gì đó chia rẽ họ...

Judith Kerr vốn nổi danh với những cuốn sách tranh thiếu nhi. Bà đã có đột phá mới khi viết nên cuốn tiểu thuyết thú vị và cảm động này. Dẫu có lẽ đây không hẳn là một tiểu thuyết. Vì hầu hết câu chuyện trong đó có thực.

Xin dành tặng cha mẹ của con
– bà Julia và ông Alfred Kerr.

Chương Một

ANNA CÙNG CÔ BẠN HỌC ELSBETH SÀI BƯỚC TỪ TRƯỜNG VỀ NHÀ. Mùa đông năm đó ở Berlin tuyết rơi dày. Tuyết đọng được những người công nhân vệ sinh đường phố dồn vào hai bên vỉa hè. Từng đồng tuyết xám tẻ ngắt nằm đó hàng tuần lễ. Bây giờ đã sang tháng Hai, tuyết bắt đầu tan và khắp nơi đây vũng nước. Đôi bạn nện ủng nhảy qua các vũng nước đọng.

Cả hai cô bé đều mặc áo khoác dày và đội mũ len trùm tai ấm áp, Anna còn quàng thêm khăn. Em đã lên chín nhưng nom nhỏ hơn tuổi, hai đầu khăn dài tới tận đầu gối. Khăn che cả miệng và mũi em, duy nhất lộ ra

ngoài chỉ có đôi mắt xanh biếc và một lọn tóc đen. Em đang vội lắm, sắp đến bữa trưa rồi, mà em còn phải tranh thủ mua ít sạp màu ở cửa hàng văn phòng phẩm. Anna hụt hơi vì chạy, em phát mừng khi Elsbeth dừng lại nhìn một tấm áp phích đỏ.

“Lại hình ông ta.” Elsbeth làu bàu. “Hôm qua em gái tớ cũng thấy một tấm và nghĩ đấy là vua hề Sác-lô⁽¹⁾.”

Anna nhìn đôi mắt điều hâu trừng trừng và vẻ mặt tàn nhẫn trong tấm áp phích. Em nói: “Ngoài bộ ria mép ra, chả có gì giống cả.”

Hai đứa đánh vẫn cái tên dưới bức hình.

Adolf Hitler.

“Ông ta kêu gọi mọi người bầu cho mình, rồi ông ta sẽ kết liễu hết dân Do Thái.” Elsbeth nói. “Cậu có nghĩ ông ta sẽ kết liễu cả Rachel Lowenstein không?”

“Không ai giết được Rachel Lowenstein.” Anna đáp. “Cô ấy là một thủ lĩnh. Có khi ông ta sẽ trừ khử tớ. Tớ cũng là người Do Thái.”

“Cậu không phải người Do Thái!”

“Có đấy! Cha tớ vừa bảo với bọn tớ tuần trước. Cha bảo nhà tớ là người Do Thái, và dù có việc gì xảy đến thì anh em tớ cũng không bao giờ được quên điều ấy.”

(1) Sác-lô (tiếng Pháp: Charlot) là nhân vật hư cấu được diễn viên nổi tiếng người Anh Charlie Chaplin (16/4/1889 - 25/12/1977) sáng tạo nên. Nhân vật Sác-lô có những nét ngoại hình tương đồng với Adolf Hitler, đặc biệt là kiểu ria mép “bàn chải”, và Charlie Chaplin thực sự dùng hình tượng này để đả kích trực tiếp Hitler và công kích chủ nghĩa phát xít thông qua bộ phim *Nhà độc tài vĩ đại*.

“Nhưng cậu có đến nhà thờ riêng vào thứ Bảy giống Rachel Lowenstein đâu.”

“Đó là vì nhà tớ không sùng đạo. Nhà tớ không đi nhà thờ.”

“Giá mà cha tớ không sùng đạo.” Elsbeth nói. “Chủ nhật nào nhà tớ cũng phải đi lễ và tớ ngồi tê hết cả chân.” Cô bé tò mò nhìn Anna. “Tớ cứ nghĩ mũi người Do Thái phải khoằm cơ, nhưng mũi cậu rất bình thường. Mũi anh cậu có khoằm không?”

“Không hề.” Anna đáp. “Trong nhà tớ, người duy nhất có mũi khoằm là bác giúp việc Bertha, mà mũi bác ấy bị thế chẳng qua vì ngã xe.”

Elsbeth thấy khó chịu. “Chặc.” Cô bé nói. “Nếu cậu trông giống hết mọi người và cậu không đi lễ ở nhà thờ đặc biệt thì làm sao cậu chắc cậu là người Do Thái? Làm sao cậu dám chắc thế?”

Tiếp đó là một khoảng lặng im.

“Tớ đoán là...” Anna nói. “Tớ đoán là bởi cha mẹ tớ là người Do Thái, và tớ đoán là ông bà tớ cũng thế. Tớ chưa từng nghĩ về chuyện này cho tới tuần trước, khi cha tớ nói chuyện này.”

“Ừ, tớ thấy thật ngu ngốc!” Elsbeth nói. “Ngu ngốc thật đấy, chuyện Adolf Hitler, người Do Thái và mọi chuyện khác!” Cô bé chạy đi và Anna chạy theo.

Tới hàng văn phòng phẩm, bọn trẻ dừng lại. Có người đang nói chuyện với ông chủ và lòng Anna chùng

xuống khi nhận ra cô hàng xóm Lambeck. Gương mặt cô Lambeck trông buồn nẫu ruột, cô nói: “Những ngày khủng khiếp! Những ngày khủng khiếp!” Mỗi lần kêu lên “Những ngày khủng khiếp!” là cô ta lại lắc đầu, đôi khuyên tai rung rung.

Ông chủ bảo: “Năm 1931 đã đủ tồi tệ rồi, đến 1932 lại còn tệ hơn, nhưng rồi còn tôi còn chi, năm 1933 mới là năm khủng khiếp nhất!” Rồi ông ta thấy Anna và Elsbeth. “Ta giúp được gì các cháu nào?”

Anna đang định hỏi mua ít sáp màu thì cô Lambeck nhìn thấy em.

“Ôi Anna bé bỏng đây mà!” Cô Lambeck kêu lên. “Cháu thế nào, Anna bé bỏng? Thế cha cháu sao rồi? Ông ấy thật là người đáng kính! Ta đã đọc từng chữ mà ông ấy viết. Ta có tất cả sách của ông ấy và luôn nghe chương trình của ông ấy trên đài. Nhưng cả tuần nay không thấy cha con đăng gì trên báo rồi, ta hi vọng ông ấy vẫn mạnh khỏe. Chắc ông ấy đang đi giảng đâu đó. Ồ, chúng ta đang trong những ngày tháng cực kì khủng khiếp!”

Anna đợi cô Lambeck nói xong. Rồi em trả lời: “Cha cháu bị cúm ạ.”

Lời đáp ấy lại khơi mào một tràng cảm thán nữa. Ai không biết chuyện khéo tưởng rằng người thân yêu nhất của cô Lambeck đang cận kề cái chết. Cô ta lắc đầu cho tới khi đôi khuyên tai va loảng xoảng. Cô ta mách

các phương thuốc. Cô ta giới thiệu bác sĩ. Cô ta không ngừng lời cho tới khi Anna hứa chuyển tới cha những lời chúc tốt lành nhất, mong ông hồi phục thật nhanh. Và rồi cô ta quay ra cửa và nói thêm trước khi đi: “Đừng cho cha cháu biết cô Lambeck gửi lời chúc, nhóc Anna ạ, cứ nói là một người hâm mộ thôi!”

Anna mau chóng mua sấp màu. Rồi em và Elsbeth cùng đứng trong gió lạnh ngoài cửa hiệu. Thông thường đây là nơi hai cô bé tạm biệt, nhưng Elsbeth cứ nấn ná mãi. Có một điều mà cô bé đã muốn hỏi Anna rất lâu rồi, và đây có lẽ là thời điểm tốt.

“Anna.” Elsbeth nói. “Cảm giác có cha là người nổi tiếng tuyệt lắm phải không?”

“Khi cậu gặp phải những người như cô Lambeck thì không.” Anna đáp, lơ đãng trở bước về nhà trong khi Elsbeth lơ đãng theo sau em.

“Không, nhưng nếu không tính cô Lambeck thì sao?”

“Tớ nghĩ khá hay đấy. Chẳng hạn như cha tớ làm việc ở nhà nên anh em tớ rất thường xuyên gặp cha. Có lúc nhà tớ được gửi vé xem kịch miễn phí. Cũng có lần cả nhà được lên báo, họ hỏi mọi người thích cuốn sách nào, anh trai tớ trả lời là anh thích đọc Zane Grey⁽¹⁾, thế là hôm sau liền có người gửi cho anh ấy cả bộ làm quà!”

(1) Zane Grey (1872-1939): Nhà văn có nhiều tiểu thuyết lãng mạn về miền Tây nước Mỹ.

“Giá mà cha tớ cũng nổi tiếng.” Elsbeth ao ước. “Nhưng tớ nghĩ chả được đâu, vì cha tớ làm việc ở bưu điện, làm ở bưu điện thì ai mà nổi tiếng được chứ.”

“Nếu cha cậu không nổi tiếng thì biết đâu sau này cậu lại nổi tiếng ấy chứ! Có một người cha nổi tiếng thì sau này cậu khó thành người nổi tiếng lắm.”

“Tại sao?”

“Tớ không biết. Nhưng cậu đã bao giờ nghe về hai người nổi tiếng trong cùng một nhà chưa? Có những lúc điều này khiến tớ rất buồn.” Anna thở dài.

Lúc này hai cô bé đã đến cánh cổng sơn trắng nhà Anna. Elsbeth đang phùng phùng cố nghĩ xem mình sẽ nổi tiếng về lĩnh vực nào thì bác Heimpi ngó qua cửa sổ thấy hai cô bé liền ra mở cửa.

“Trời ơi!” Elsbeth kêu lên. “Tớ muộn giờ ăn trưa rồi!” Và thế là cô bé chạy thục mạng trên phố.

“Con và nhóc Elsbeth đó.” Bác Heimpi lầm bầm khi Anna vào nhà. “Hai đứa buồn chuyện đến khi cũng phải rơi khỏi cây!”

* * *

Tên thật của bác Heimpi là Heimpel và bác đã trông nom Anna cùng anh Max từ hồi còn trong nôi. Giờ, khi